

Lähteet: Ahokallio, Tapio; Kokkonen, Marja; Lahti, Jaana; Peltonen, Juha; Pruuki, Lassi; Vaeltaja. Matkalla uskontojen maailmaan. 2. painos. Jyväskylä 2000, s. 32-63, 68-79, 144, 154, 164-168; Kattila, Kimmo; Merenlahti, Peir; Junnonen, Antti; Jusila, Pia; Sterius, Eedlen 7. Maailmanuskonnot. 1. painos. Helsinki 2003, s. 46-55; Ahokallio, Tapio; Karvinen, Jarmo; Pyyssäinen, Markku; Tiilikainen, Matti; Uskonto 7. Jyväskylä 1992, s. 22-25, 46-55, 88-91, 112-143; Ahokallio, Tapio; Karvinen, Jarmo; Pyyssäinen, Markku; Tiilikainen, Matti; Uskonto 7. Jyväskylä 1992, s. 59-65.

Mitä uskonto on? Uskonto on ihmisen tapa käsitellä sellaista, jota hän ei ymmärrä. Uskonto käsittelee ihmisen suhdetta jumalaan. Siihen liittyy luottamus, palvonta, ja kunnioitus. Useimmat uskonnot rakentavat oppijärjestelmiä ja vaikuttavat ihmisten näkemykseen oikeasta ja väärästä käyttäytymisestä. Sitä kutsutaan moraaliksi.

Mikä on maailmanuskonto? Maailmanuskonnoksi kutsutaan sellaista uskontoa, jolla on paljon kannattajia laajalla alueella sekä pyrkii kattavuuteen ja yleispätevyyteen. Maailmanuskonnoiksi lasketaan viisi merkittävää uskontoa: juutalaisuus, kristinusko, islam, hindulaisuus ja buddhalaisuus. Juutalaisuutta, kristinuskua ja islamia kutsutaan Lähi-idän uskonnoiksi niiden yhteisen perustamisalueen perusteella. Lähi-idän uskontojen aikakäsitys on lineaarinen eli kaikella (niin maailmalla kuin ihmiselämälläkin) on alkunsa ja lopunsa. Itämaisten uskontojen aikakäsitys on useimmiten syklinen eli kaikki kiertää – myös ihminen syntyy uudelleen useita kertoja. Näihin uskontoihin kuuluvat hindulaisuuden ja buddhalaisuuden lisäksi taolaisuus, konfutselaisuus ja šintolaisuus.

Jumalakäsityksiä: Eri uskonnoilla on erilaisia jumalakäsityksiä. Lähi-idän uskonnot (juutalaisuus, kristinusko ja islam) ovat monoteistisiä eli yksijumalaisia uskontoja, hindulaisuus miljoonine jumalineen on samanaikaisesti sekä polyteistinen eli monijumalainen että panteistinen uskonto, koska sen mukaan kaikki on jumaluutta – ja kaikki jumalat ovat maailmansielun eli brahmanin ilmentymiä eli inkarnaatioita. Onpa yksi maailmanuskonnoistakin eli buddhalaisuus ateistinen eli kieltää jumalien olemassaolon kokonaan.

Lisätieto:

- <http://www02.oph.fi/etalukio/uskonto/kurssi4/index.html> (13.8.2017)

Varhaiskantaiset uskonnot

- ei ole pyhiä kirjoituksia vaan ne perustuvat suulliseen perinteeseen (usein runomuodossa).
- kiinteä yhteys heimoon, asuma-alueeseen, kieleen, kulttuuriin ja luontoon.
- Tyypillistä monijumalaisuus, jossa ylimpänä on luojajumala
- Uskonnolliset asiantuntijat, kuten poppamiehet ja tietäjät, ovat tärkeitä

Lisätietoja varhaiskantaisista uskonnoista:

- http://www02.oph.fi/etalukio/uskonto/kurssi4/sivu_4_1_1.html (13.8.2017)

Lähteet: Ahokallio, Tapio; Kokkonen, Marja; Lahti, Jaana; Peltonen, Juha; Pruuki, Lassi; Vaeltaja. Matkalla uskontojen maailmaan. 2. painos. Jyväskylä 2000, s. 68-79.

Juutalaisuus

- Juutalaisuus on pienestä kannattajamäärästään huolimatta tärkeä uskonto, koska sillä on ollut suuri vaikutus kahteen maailmanuskontoon
 - Juutalaisuus muodostaa pohjan kristinuskolle
 - Juutalaisuus on vaikuttanut merkittävästi islamiin
- Juutalaisia yhdistävät yhteinen historia, tavat, kulttuuriperintö (kuten juhlat) ja perhe on tärkeä
 - Juutalaisten tärkeimmät juhlat ovat jokaviikkoinen sabbatti ja Egyptistä vapautumisen muistoksi juhlittava pääsiäinen
- Tiedot juutalaisten historiasta perustuvat pitkälti Vanhaan testamenttiin sisältyvään perimätietoon
 - Aabraham on juutalaisten kantaisä
 - Juutalaiset olivat olleet Egyptin orjuudessa ja vapautuneet sieltä Mooseksen johdolla
 - 1000-luvulla eKr. juutalaisvaltio oli ollut paikallinen suurvalta, jota hallitsivat sellaiset kuninkaat kuin Daavid ja Salomon
 - Suurvalta-ajan jälkeinen pakkosiirtolaisuus muokkasi juutalaisuutta merkittävästi: juutalaisuuden tavat vakiintuivat (sabbatti, Mooseksen lain noudattaminen ja ympärileikkaus).

- 70 jKr. alkoi juutalaisten hajaannus eli diaspora roomalaisten tuhottua juutalaisten Jerusalemissa sijainneen toisen temppelin
- Juutalaisuus on tiukan monoteistinen eli yksijumalainen uskonto
- Juutalaiset...
 - ...pitävät itseään Jumalan valittuna kansana
 - ...odottavat messiasta eli voideltua, joka on maallinen hallitsija
 - ...nimittävät Palestiinaa luvatuksi maaksi, jonka Jumala on luvannut juutalaisille
- Juutalaisten tärkeimmät kirjat ovat Vanha Testamentti ja Talmud-lakikokoelma.

Lisätietoja juutalaisuudesta:

- http://www02.oph.fi/etalukio/uskonto/kurssi4/sivu_4_6_1.html (13.8.2017)
- http://www.edu.fi/perusopetus/uskonto_ja_elamankatsomustieto/uskonto/netti/uskonnot_pahkinankuoressa/juutalaisuus (13.8.2017)
- <http://www.uskonnot.fi/uskonnot/view.php?religionId=8> (13.8.2017)
- <http://www.verkkopolkunet/view.php?asiakas=maailmanuskonnot&pageid=14> (13.8.2017)
- <https://peda.net/p/Ari.Laamanen/e7lum/8-juutalaisuus> (13.8.2017)

Lisätietoja kristinuskosta:

- <http://www.verkkopolkunet/view.php?asiakas=maailmanuskonnot&pageid=17> (13.8.2017)
- <http://www.uskonnot.fi/uskonnot/view.php?religionId=5> (13.8.2017)
- <https://peda.net/oppimateriaalit/e-oppi/n%C3%A4ytekirjat/ylakoulu/uskonto/e7lum/9-kristinusko> (13.8.2017)

© Opetusyhenteiltymä Verkko (Tekijä(t): Teppo Tervo, muokkaaja(t): ???). Soveltumisarvio: Peruskoulun 7. luokan historia + lukion oheismateriaali. **Lähteet:** Ahokallio, Tapio; Aspinen, Mika; Kokkonen, Marja; Peltonen, Juha; Vaehtaja, Matkalla kristinuskon maailmaan. 2. painos. Jyväskylä 2000, s. 144, 154, 164-168; Ketola, Kimmo; Merenlahi, Petri; Junnonen, Antti; Jusila, Pia; Stenius, Eeden 7. Maailmanuskonnnot. 1. painos. Helsinki 2003, s. 46-56; Ahokallio, Tapio; Karvinen, Jarmo; Pyyssäläinen, Markku; Tilkkanen, Matti; Uskonto 7. Jyväskylä 1992, s. 112-127.

Kristinuskko

- kristinuskko on maailman suurin uskonto, jolla on kaksi miljardia kannattajaa ympäri maailmaa.
 - kristinuskko on monoteistinen (yksijumalainen) uskonto.
 - kristinuskon mukaan Jumalalla on kolme persoonaa (pyhä kolminaisuus: Isä, Poika ja Pyhä Henki).
 - kristinuskon perustaja on ajanlaskun alussa Palestiinassa vaikuttanut Jeesus.
 - Jeesus julisti lähimmäisenrakkautta (myös vihemiehiä kohtaan) ja Jumalan valtakunnan tuleamista.
 - kristityt pitävät Jeesusta juutalaisille luvattuna messiaana (Kristuksena, kreikkaa). Jeesus ristiinnaulittiin noin vuonna 30. Lähimmät seuraajat julistivat Jeesuksen nousseen kuolleista ja sovittaneen ihmisten synnit. Näin kristityt katsovat Jeesuksen tuovan pelastuksen kaikille kansoille.
 - kristinuskko on jakautunut eri kirkkokuntiin.
 - vanhimmat ovat katolinen (1200 miljoonaa kannattajaa), ortodoksinen (170-200), protestanttiset kirkkokunnat [evangelisluterilainen (60), anglikaaninen (70) ja reformoidut (50) kirkot].
 - protestanttisten kirkkokuntien pohjalle syntyneitä kirkkokuntia kutsutaan vapaiksi suunniksi. Niitä ovat mm. baptistit, helluntaiherätys ja metodistit.
 - ehtoollinen on muisto Jeesuksen viimeisestä aterista ja merkki seurakunnan yhteydestä.

5

- kristittyjen pyhä kirja on Raamattu, joka muodostuu Vanhasta ja Uudesta testamentista.
 - VT:ssa on juutalaisten pyhät kirjat, UT:ssa 27 kappaletta vuosien 50-150 välisenä aikana kirjoitettua kristittyjen kirjoitusta. Yhteensä neljä evankeliumia (ilosanomaa), Apostolien teot ja kirjeitä.
 - UT:n evankeliumeissa on erilaisia painotuksia.
 - Matteus korostaa VT:n ennustusten toteutumista, Luukas Jeesuksen moraaliopetuksia, Markus Jeesuksen henkilöä ja Johannes Jeesuksen jumalallisuutta.
 - Apostolien teoissa kerrotaan kristinuskon leviämisestä Rooman valtakunnassa.
 - Ilmestyskirjassa käsitellään hyvän ja pahan taistelua, maailmanloppua ja viimeistä tuomiota vertauskuvin.
 - Raamatusta on lisäksi kirjeitä, joissa annetaan ohjeita kristittyjen oikeasta elämäntavasta ja otetaan kantaa kristinuskon alkuvaiheessa ilmenneisiin opillisiin ongelmiin.
 - Raamattua tulkitaan eri tavoin. Sen voi tulkita esimerkiksi osoitukseksi uskosta Jumalaan, vertauskuvallisesti tai kirjaimellisesti todeksi.
- kristittyjen juhlakalenteri eli kirkkovoosi alkaa adventista.
 - Joulukuusi on Jeesuksen syntymäjuhla, pääsiäinen Jeesuksen kärsimyksen ja ylösnousemuksen juhla.

6

- apostoli Paavali sai aikaan kristinuskon eron juutalaisuudesta.
 - apostoli Paavali luopui juutalaisten perinnäistavoista (ympärileikkaus, tooran noudattaminen). Paavali korosti UT:ssa olevissa kirjeissäänkin Jeesuksen pelastussanomien kuuluvan kaikille.

© Opetusyhenteiltymä Verkko (Tekijä(t): Teppo Tervo, muokkaaja(t): ???). Soveltumisarvio: Peruskoulun 7. luokan historia + lukion oheismateriaali. **Lähteet:** Ahokallio, Tapio; Kokkonen, Marja; Lahi, Jaana; Peltonen, Juha; Prusi, Lassi; Vaehtaja, Matkalla uskontojen maailmaan. 2. painos. Jyväskylä 2000, s. 68-79; Ketola, Kimmo; Merenlahi, Petri; Junnonen, Antti; Jusila, Pia; Stenius, Eeden 7. Maailmanuskonnnot. 1. painos. Helsinki 2003, s. 128-143. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Muslimi> (12.1.2018)

Islam

- Arabian niemimaalla 500- ja 600 -lukujen taitteessa (jKr.) elänyt Muhammed on islamin perustaja
 - Muhammedin aikana islam levittäytyi Arabian niemimaalla ja hänen jälkeensä sotaisaa lähetystyötä tehtiin mm. Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa.
- muslimit (*hän joka alistuu jumalalle*, islaminuskoiset) uskovat paratiisiin ja helvettiin sekä Allahin viimeiseen tuomioon
- Islamissa on vain yksi jumala Allah, jonka sanoman välittää ihmiselle profeetat
 - Muslimit (islamin uskoiset) pitävät Muhammedia tärkeimpänä profeettana, mutta hyväksyvät profeetoiksi myös mm. Mooseksen ja Jeesuksen

7

- Islamin pyhä kirja on arabiankielinen Koraani
 - Muslimit sanovat sen tulleen suoraan jumalalta ja olevan erehtymätön
 - Koottu Muhammedin kuoleman jälkeen 114 suuraan eli lukuun. Ne on järjestetty pituuden perusteella.
 - Muslimien päivittäiset käyttäytymisohjeet perustuvat Koraaniin
 - Muslimilla on viisi velvollisuutta: uskontunnustus, rukous, almut, paasto ja pyhiinvaellus Mekkaan kerran elämässä
 - Muslimit pitävät tärkeänä esimerkillisiä käytöstapoja
- Islamissa on kaksi pääsuuntausta: sunnalaiset ja shiialaiset
 - Noin 90 % on sunnalaisia
 - hyväksyvät Koraanin ja perimätietoon pohjautuvat kertomukset Muhammedin menettelytavoista
 - Shiialaiset
 - uskovat jumalan ja ihmisen välissä oleviin välittäjiin eli imaameihin, joilla on huomattava vaikutusvalta shiialaisten elämään
 - suuntaus vaikuttaa mm. Iranissa ja Irakissa

Lisätietoja islamista:

- http://www02.oph.fi/etalukio/uskonto/kurssi4/sivu_4_7_1.html (13.8.2017)
- <http://www.verkkopolkunet/view.php?asiakas=maailmanuskonnnot&pageid=6> (13.8.2017)
- http://www.edu.fi/perusopetus/uskonto_ja_elamankatsomustieto/uskonto/netti/uskonnot_pahkinankuoressa/islam (13.8.2017)
- <http://www.uskonnot.fi/uskonnot/view.php?religionId=9> (13.8.2017)
- <https://peda.net/oppimateriaalit/e-oppi/n%C3%A4ytekirjat/ylakoulu/uskonto/e7lum/10-islam> (13.8.2017)

8